

Nr 20.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1946/47, såvitt angår jordbruksärenden.

(1:a avd.)

Utskottet får härigenom avgiva utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts till riksdagen den 28 februari 1947 avlåtna proposition, nr 163, angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser framställningar berörande jordbruksdepartementets verksamhetsområde.

Beträffande utredningen i hithörande ärenden får utskottet hänvisa till motsvarande punkter i propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för den 28 februari 1947 (bilaga 7 s. 53—57).

Driftbudgeten.

Nionde huvudtiteln.

H. Egnahemsbildning, kolonisation och grundförbättringar m. m.

1:o) **Egnahemsbildning: Bidrag till inlösen av vissa byggnader vid utökning av ofullständiga jordbruk, reservationsanslag.** Detta anslag är för innevarande budgetår uppfört med ett belopp av 150 000 kronor. Kungl. Maj:t har genom beslut den 24 maj 1946 föreskrivit, att av förevarande anslag må under budgetåret 1946/47 disponeras högst 50 000 kronor till viss försöksverksamhet för åstadkommande av bättre fastighetsarrondering i Norrland. Beträffande bestämmelserna i övrigt för anslagets användning hänvisas till statsliggaren s. 813.

I skrivelse den 15 februari 1947 har *egnahemsstyrelsen* hemställt, att å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår måtte anvisas ett anslag av ytterligare 250 000 kronor för bidrag till inlösen av vissa byggnader vid utökning av ofullständiga jordbruk.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sköld, har — efter redogörelse för innehållet i egnahemsstyrelsens framställning — i ärendet anfört följande.

»Jag torde få erinra, att Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition föreslagit, att förevarande anslag för nästa budgetår skulle uppföras med ett till 500 000 kronor förhöjt belopp. Jag anförde vid anmälan av denna anslagsfråga, att därest det förslag om nya bestämmelser rörande bidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk, som avsåges skola framläggas för årets riksdag, godkändes av riksdagen ett betydligt ökat behov av medel från förevarande anslag komme att uppstå, varför en avsevärd höjning av det samma syntes erforderlig.

Av egnahemsstyrelsens redogörelse framgår, att det för innevarande budgetår för ifrågavarande ändamål anvisade anslaget helt förbrukats redan under förra delen av budgetåret. Med hänsyn till den förestående utvidgningen av förevarande bidragsverksamhet, som är av största betydelse såsom ett led i strävandena att skapa bärkraftiga jordbruk, vore det olyckligt om verksamheten nu avstannade på grund av medelsbrist. Jag förordar därför, att det av egnahemsstyrelsen angivna beloppet, 250 000 kronor, anvisas å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1946/47.»

Utskottet.

Med hänsyn till angelägenheten av att ifrågavarande verksamhet skall kunna fortgå även under senare delen av innevarande budgetår tillstyrker utskottet anvisning av tilläggsanslag för ändamålet i enlighet med Kungl. Maj:ts framställning. Utskottet hemställer sålunda,

att riksdagen må till *Egnahemsbildning: Bidrag till inlösen av vissa byggnader vid utökning av ofullständiga jordbruk* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1946/47 anvisa ett *reservationsanslag* av 250 000 kronor.

2:o) **Undersökningar rörande sambandet mellan ägofigurer och brukningskostnader, reservationsanslag.** I skrivelse den 5 november 1946 ha *professorn L. Nannesson* och *agronomie doktorn S. Eriksson* i egenskap av ordförande respektive sekreterare i den s. k. båtnadskommittén hemställt, att ett belopp av 84 000 kronor måtte anvisas till undersökningar rörande inverkan av olika ägofigurers storlek, form och beskaffenhet på brukningskostnaderna för desamma. Av en vid skrivelsen fogad promemoria angående båtnadskommitténs arbete framgår bland annat följande.

Kommittén tillsattes hösten 1945 av sällskapet för agronomisk hydroteknik med uppgift att utreda frågan om lämpligaste sättet att beräkna båtnad respektive brukningsbåtnad. Dessa begrepp användas såsom uttryck för förbättringar, som uppnås vid torrläggning av mark. Med båtnad avses därvid den direkta värdestegringen hos själva marken, som helt eller delvis torrlägges, medan med brukningsbåtnad förstås den förbättring i de allmänna brukningsbetingelserna som uppstå vid utökning av en jordbruksfastighets areal. Med nämnda begrepp korrespondera beteckningarna markskada respektive intrång, som användas för att uttrycka de skador som uppstå vid dämning av sjöar och floder. Vattenfallsstyrelsen, som i vattenmål får utbetala betydande belopp i ersättning för markskada och intrång, har känt bris-

ten på tillförlitliga metoder för värdering av dylika skador, särskilt vad gäller intrång. Styrelsen inledde därför samarbete med båtnadskommittén. På styrelsens bekostnad förstärktes kommittén med representanter för lantbruksstyrelsen, lantbruksingenjörerna, arbetsstudieforskningen och vattendomstolarna m. fl. Vidare förband sig styrelsen att svara för kostnaderna för arbetsstudier, som igångsattes i syfte att undersöka huru den skadegörelse, som vid sjöuppdämningar åsamkades jordbruksfastigheter, skulle kunna minskas samt att erhålla rättvisa normer vid värdering av dylika skador. Dessa arbetsstudier, som bedrevs under år 1946, omfattade de vanligast förekommande fältarbetena å några mindre och medelstora jordbruk i mellersta Sverige och i Norrland.

Såsom motivering för anslagsframställningen har i förenämnda skrivelse bland annat anförts följande.

Det material som nu föreligger för att belysa betydelsen av jordbruksfastigheternas arrondering för den ekonomiska bärigheten är alldeles för litet. Sålunda saknas i huvudsak underlag för att bedöma lönsamheten av att igenlägga öppna diken, att verkställa stenröjning eller att medelst jordflyttning söka åstadkomma lämplig fältform. Ett dylikt underlag kan man endast få genom systematiska studier av huru fältarbetet kan bedrivas före respektive efter nämnda rationaliseringsåtgärder. Det material, som frambragts vid de av vattenfallsstyrelsen under år 1946 bekostade arbetsstudierna, bör bearbetas så att det kan tjäna vidare syften samt fullständigas till att omfatta även sådana problem, som icke ha något direkt intresse för styrelsen. Sålunda bör studeras sambandet mellan ägofigurernas storlek, form och beskaffenhet å ena sidan samt brukningskostnaderna å den andra. Med ägofigurernas beskaffenhet avses här förekomst av öppna diken eller stenar i fälten.

Kostnaderna för att fullfölja de under år 1946 gjorda undersökningarna och för att utnyttja redan förefintligt material beräknas till 84 000 kronor. Häri ingår ett belopp av 10 000 kronor avseende kostnaderna för de under år 1946 bedrivna arbetsstudierna. För arbetsstudier under år 1947 erfordras 54 000 kronor, varvid räknats med att fyra arbetsstudiemän skulle sysselsättas under nio månader och kostnaderna per arbetsstudiemän och månad uppskattats till 1 500 kronor. För bearbetning av materialet och för sammanträdeskostnader avses 15 000 respektive 5 000 kronor.

Föredraganden, statsrådet Sträng, har i ärendet anförts och hemställt följande.

»Såsom av det föregående framgår ha undersökningar rörande den inverkan ägofigurernas storlek, form och beskaffenhet ha på kostnaderna för brukningen hittills företagits i mycket ringa utsträckning. De nu föreslagna undersökningarna skulle grundas å studier av arbetsåtgången vid de vanligast förekommande arbetena å fält av olika storlek och form. Vidare skulle arbetsstudier företagas i syfte att erhålla material för bedömning av den minskning av arbetsåtgången, som kan vinnas genom stenröjning och igenläggning av öppna diken. Särskilt med tanke på den föreslående ökningen av tempot i verksamheten med den inre rationaliseringen inom jordbruket är en närmare kännedom om dessa frågor av betydelse. Därjämte böra undersökningarna kunna giva värdefulla resultat genom att enhetliga grunder skapas för värdesättning dels av jordförbättring, som uppkommit genom torrläggning, och dels av intrång å fastighet, som genom överdämning får

sin areal minskad. Med hänsyn till det anförda vill jag förorda, att förevarande undersökningar snarast möjligt igångsättas.

Ledningen för undersökningarna synes lämpligen bära uppdragas åt en särskild av Kungl. Maj:t utsedd kommitté, vilken torde bära utarbeta en detaljerad plan för undersökningarnas bedrivande. Jag förutsätter därvid, att ett nära samarbete mellan kommittén samt lantbrukshögskolan och tekniska högskolan kommer till stånd.

För bestridande av kostnaderna för ifrågavarande undersökningar ha äskats 84 000 kronor. Häri ingår ett belopp av 10 000 kronor avseende de arbetsstudier, som bedrivits under år 1946. Enär dessa arbetsstudier, vilka igångsatts på vattenfallsstyrelsens initiativ, närmast haft till syfte att utreda vissa problem sammanhängande med den skadegörelse, som vid sjö-
uppdämning åsamkas jordbruksfastigheter, torde sistnämnda belopp bära utgå från vattenfallsstyrelsens driftsmedel. Kostnaderna för fortsatta arbetsstudier och för bearbetning av införskaffat material ävensom utgifterna för den kommitté, som enligt vad jag förut förordat skulle utöva ledningen av undersökningarna, torde kunna hållas inom en ram av 70 000 kronor. För ändamålet torde bära anvisas ett särskilt anslag med reservationsanslags karaktär. Då det synes angeläget att undersökningarna snarast komma till utförande torde detta anslag bära anvisas å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1946/47.»

Utskottet.

Kungl. Maj:ts förevarande framställning innebär, att medel skola anvisas för igångsättande av undersökningar rörande den inverkan ägofigurers storlek, form och beskaffenhet ha på brukningskostnaderna. Då sådana undersökningar synas vara av betydelse för det kommande rationaliseringsarbetet och därjämte kunna främja tillkomsten av förbättrade metoder för värdering av jordförbättring vid torrläggning samt av skador vid dämning av vattendrag, vill utskottet icke motsätta sig att medel anvisas för ändamålet. Mot föredragande statsrådets beräkning av kostnaderna för undersökningarna har utskottet intet att erinra.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen nå till *Undersökningar rörande sambandet mellan ägofigurer och brukningskostnader* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1946/47 anvisa ett *reservationsanslag* av 70 000 kronor.

Stockholm den 11 april 1947.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Närvarande: se under utlåtandet nr 21.